

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ОБРАЗИ РОМАНУ «НАМІР!» ЛЮБКА ДЕРЕША

Анотація. Стаття містить аналіз роману «Намір!» Любка Дереша. Досліджено проблематику та основні образи роману. Висвітлено проблему феноменальної пам'яті як способу телепортування у спогадах та ключ до нескінченності. Зображено образ часу як складну матерію. Проблема самотності в суспільстві через свої переконання розглядається на прикладі головного героя. Порушується також проблема насилля, яке є гостро соціальним питанням.

Ключові слова: проблема, образ, феноменальна пам'ять, час, роман, нескінченність.

Annotation. The article contains an analysis of the novel "Intention!" by Lyubko Deresh. The problems and main images of the novel are studied. The problem of phenomenal memory as a method of teleportation in memories and a key to infinity is highlighted. The image of time as a complex matter is depicted. The problem of loneliness in society due to one's beliefs is considered on the example of the main character. The problem of violence is also raised as an acute social issue.

Keywords: problem, image, phenomenal memory, time, novel, infinity.

Актуальність запропонованої статті зумовлена недостатнім ступенем вивченості художньої прози Любка Дереша. Певною мірою, це можна пояснити тим, що традиційно українська академічна наука вивчає письменників, твори яких, так би мовити, «вистоялися» в часі. Безумовно, деякі науковці вже зверталися до здобутків цього неординарного автора. Зокрема, заслуговують на увагу наукові розвідки Л. Кулакевич [Кулакевич 2015],

А. Курукулл [Куркулл], Ю. Вишницької [Вишницька 2017], М. Данилюк [Данилюк 2013].

Мета статті – здійснити аналіз роману «Намір!» Любка Дереша, та виокремити проблематику та образи твору.

У світі літератури завжди є твори, які настільки глибокі та цікаві, що привертають увагу читачів протягом декількох десятиліть. Один з таких творів – роман «Намір!» письменника Любка Дереша. Він окреслює різнопланову проблематику: міжособистісні стосунки, пошук сенсу життя, проблеми суспільства тощо.

Проблема феноменальної пам'яті у романі є наскрізною. Вона є досить цікавим і одночасно складним поняттям, яке передає ідею того, що людина може зберегти у спогадах велику кількість інформації, включаючи минуле, деталі подій, які сталися раніше.

Пам'ять зображується, як спосіб телепортування, оскільки дозволяє людині перенестись у минуле, пережити ті моменти знову і знову, відтворити в пам'яті максимально точно події, які сталися давно. *«Герой роману «Намір!» пропонує своє тлумачення феноменальної пам'яті – це не відтворення колись завченого, а процес миттєвого перенесення свідомості людини, телепортування в місце і час, коли вона сприймала інформацію, така собі «екскурсія на машині часу»»* [Кулакевич 2015: 188]. Любко Дереш намагається донести ідею про те, що наша пам'ять може бути дуже потужним інструментом, який дозволяє нам зберігати і передавати інформацію з покоління в покоління, та створювати зв'язки між минулим та сьогоденням. Тому Петро П'ятчкін і говорить, що *«Феноменальна пам'ять – тільки один із наслідків вивільнення волі»* [Дереш 2008: 184]. Такі подорожі власною пам'яттю є свого роду відпочинком для головного героя, адже той відчуває себе чужим на чужій землі.

І звідси у нас постає проблема невизнання та нерозуміння суспільством. Адже Петро був такий не один,

ще його дідусь страждав від цього. У дитинстві між ними був особливий зв'язок *«... ми двоє, нас двоє, ми одне – а всі решта нас не розуміють»* [Дереш 2008: 74], який П'ятчкін збагнув будучи вже дорослим. Покопирсавшись у своїх спогадах, головний герой згадує яким бачив свого діда: *«... а дід, – мені здається, наче кухня – величезних розмірів зал, і посеред цього простору, на маленькій табуреточці, сидить мій дід, худий мов патичок, зсугнутий, клаповухий, у кумедних великих окулярах, заплаканий, з обцьмоканими вусами, мій дід дивиться на мене, а я дивлюсь на нього з висоти маминих рук»* [Дереш 2008: 74]. Таке зіставлення допомагає нам збагнути масштаби самотності таких людей. *«... кухня – величезних розмірів зал...»* символізує суспільство, величезну кількість людей, серед яких *«на маленькій табуреточці, сидить мій дід»*. Така картина несе емоцію небезпеки та неспокою, адже почуваєшся некомфортно серед величезного простору, в якому у тебе є тільки ти. У нашому суспільстві існує певна норма, яка визначає, що повинно бути «нормально» чи «прийнятно» для загалу в цілому. І коли людина вибирає інший шлях, або має інші погляди на життя, вона може стати об'єктом насмішок, осудів та неприйняття оточуючих, як і сталося з деякими героями.

У романі ж «Намір!» Любка Дереша проблема вічного життя зображена дещо інакше. Ключем до нескінченності виступають безмежні можливості пам'яті головного героя. *«Я прокидався, і днесь мій насущний здавався мені днем учораїнім, а вчораїній – сьогоднішнім. Час згорнувся у бублик»* [Дереш 2008: 87]. Як ми бачимо така нескінченність може бути складною, незрозумілою та навіть жахаючою, але це все нічого порівняно з тим, що відчуває головний герой, коли вирушає у подорож пам'яттю. *«Це одне єдине відчуття, настільки сильне, що від нього в тебе починаються видіння. І це відчуття – воно якраз і є основним, а зовсім не те, що ти бачиш. Це відчуття роздирає тебе на шматки, розносить на цілий Всесвіт ...*

Саме так – ти мовби в одну мить бачиш всю Вічність, але в ту ж мить тебе немає ніде» [Дереш 2008: 183]. Такі ідеї є поза нашим розумінням та сприйняттям. Підозрюємо, що це відчуття є захоплюючим через свою всемогутність, адже будучи у видіннях, дерешівський герой має змогу бачити вічність та відчуває сили, аби охопити собою весь Всесвіт. Петро П'яточкін марив своїми експериментами з часом, і хотів, аби його подружка Гоца Драла відчула те, що може відчувати він. *«А Гоца Драла здається знайшла рідну душу у цьому самотньому світі та не хоче відпускати цю душу від себе. Нехай Петро марить своїми світами, нехай експериментує. Лишень залишався б з нею. ... А що вона? Її кохання занурюється у потік марень, залишаючи Гоцу саму в цьому самотньому світі і вочевидь смерть її під колесами трамваю виглядає закономірною, принаймні, кармічно обумовленою» [Дереш 2008].* Можливо, саме цей момент підштовхнув головного героя до наміру нескінченності.

Дотичним до проблеми нескінченності є образ часу. Складний, багатогранний та інколи незрозумілий. Суттєво, що для головного героя *«Час – це ще одна фігура мого суперника, одна з найважливіших» [Дереш 2008: 153].* Здавалося б, з такими могутніми вміннями П'яточкін не мав причин для хвилювання. Але проблема нерозрізнення часу постала гостро. Для головного героя *«Час згорнувся у бублик» [Дереш 2008: 87].* Тому у творі образ часу постає перед нами як сутність, яка є важливою складовою проблематики нескінченності. Він відображає неперервність життя в усіх його аспектах. Час у творі Л. Дереша є символом того, що життя складається з безлічі моментів, які не повторюються і не можуть бути повернені назад. Головний герой усвідомлює, що кожна мить життя є цінністю, а кожен прожитий день – це можливість зробити щось корисне та важливе. Проте, час також є загрозою для П'яточкіна. Тому образ часу в романі *«Намір!»* є

протирічним та багатогранним, він є як символом життя, так і небезпекою для головного героя.

Проблема насилля не є наскрізною, але постає перед нами на початку твору. На жаль, вона є актуальною та пов'язана з різними факторами, такими як стереотипи щодо ролей чоловіків та жінок, культура насильства, низький рівень гендерної рівності, наявність ознак насильства в сім'ї, а також недостатня увага до цієї проблеми з боку суспільства та правоохоронних органів. Підіймаючи таку важливу соціальну проблему, Л. Дереш описує її недостатній розголос та неусвідомленість наслідків. Суттєвим є те, що після домовленості «...*підстерегти якусь дуру*» [Дереш 2008: 33] «... *ніхто не почув у цьому чогось неправильного*» [Дереш 2008: 33]. А головний герой, переживав наступні емоції: «*Мені захотілося піти до скель, побути самому. Почувався розбитим*» [Дереш 2008: 35]. Бідолашний Петрик почувався погано, адже усвідомив, яких має друзів, «*натуральних імбецилів*» [Дереш 2008: 34]. Але на жаль, не усвідомив того, що навіть не спробував зупинити кримінальний злочин.

Звідси перед нами постає образ насильників, які мають досить типові клички: Серий-косий або Слон. Погодьтеся, не дуже інтелектуально, але досить примітивно. Ця компанія не знаходить нічого кращого, аніж обговорити «героїзм» брата «Серого», який «*разом із ще одним ушльопком вони конкретно замацали «яку-та тьолку»*» [Дереш 2008: 32]. Врешті, вони задумались це все повторити, під гаслом «*А що ми – не мужики?»*» [Дереш 2008: 33]. Маючи такі хибні уявлення про роль чоловіків у світі, вони наважуються це зробити. Ближче до самого діла їх компанія порідшала та залишились «*найвідважніші*», але найжахливішим є те, що ніхто не спробував їх зупинити. Винними є абсолютно всі, хто знав про цей жахливий намір, адже замовчувати злочин, теж саме, що бути співучасником.

Отже, Любо Дереш є досить цікавою постаттю в сучасній українській літературі. Його роман «Намір!» зумів зачепити та змусити задуматись над певними речами, до речі, досить філософськими. Було порушено низку важливих, як соціальних, так і релігійно-філософських питань. Образи роману є різноманітними та багатогранними, одночасно реалістичними та фантастичним. Таке оригінальне поєднання змушує читача поринати у світ художнього слова.

Література

1. Вишницька Ю. Міфосценарний код пам'яті (на матеріалі творів Любка Дереша). *«Збірник наукових праць (філологічні науки)»*. 2017. № 10. С. 22–25.

2. Данилюк М. Роман про подорож у пам'ять, або намір нескінченності (за твором Любка Дереша «Намір!»). *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2013. № 32. С. 53–58.

3. Дереш Л. Набір! Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2008. 272 с.

4. Кулакевич Л. Концепт пам'яті в романі Любка Дереша «Набір!» *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. № 8. С. 186–193.

5. Курукулл А. Рецензія. Любо Дереш. «Набір!»: Електронний ресурс. URL : <https://kurukull.livejournal.com/56561.html>

6. Лубський В., Теремко В., Лубська М. Релігієзнавство : підручник. Київ : Академвидав, 2002. 429 с.

7. Любо Дереш – чудесне «дитя». Романи «Культ», «Поклоніння ящірці» і «Набір!»: публікація. URL: <https://ukrlit.net/item/1066.html>

Шевчук Євгенія Олегівна – здобувачка СВО бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного

університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)).

Наукові інтереси: сучасна українська література.